

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
Факультет цивільної та господарської юстиції
Кафедра цивільного процесу

*До 150-ї річниці з дня відкриття першої
судової палати у м. Одеса*

Новели цивільного процесуального законодавства: ПРЕДСТАВНИЦТВО

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

м. Одеса, 16 травня 2019 року

Одеса
Фенікс
2019

УДК 347.9

Н 72

Укладачі:

Голубєва Н. Ю. – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного процесу, професор кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Островська Л. А. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія»;

Коробенко О. О. – асистент кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія»;

Сатановська О. В. – старший лаборант кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія».

Новели цивільного процесуального законодавства:
Н 72 представництво : матер. Міжнар. наук.-практ. конфер. ; до 150-ї річниці з дня відкриття першої судової палати у м. Одеса (м. Одеса, 16 травня 2019 року) / за заг. ред. д.ю.н., проф. Н. Ю. Голубєвої. – Одеса : Фенікс, 2019. – 200 с.

Укр. та франц. мовами

ISBN 978-966-928-404-4

УДК 347.9

*Матеріали видано за авторською редакцією.
Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу
несуть учасники конференції, їхні наукові керівники, рецензенти
та структурні підрозділи вищих навчальних закладів та установ,
які рекомендували ці матеріали до друку.*

ISBN 978-966-928-404-4

© Національний університет «Одеська
юридична академія», 2019

Соломахіна Олена Миколаївна
старший викладач кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПОНЯТТЯ ПРЕДСТАВНИЦТВА СТОРІН У ВИКОНАВЧОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Актуальність. Конституцією України не лише визначене широке коло прав громадян, але й встановлені дієві гарантії їх реалізації. Однією з таких гарантій є право на захист суб'єктивних прав та охоронюваних законом інтересів. Найбільш повному здійсненню права особи на судовий захист значною мірою сприяє юридична допомога, у тому числі і у формі представництва. Інститути процесуального представництва у виконавчому процесі є недостатньо розробленим та потребує додаткової уваги. Через відсутність законодавчого визначеного поняття процесуального представництва у виконавчому процесі є дискусійним, визначенню також підлягають такі аспекти процесуального представництва у виконавчому процесі, як зміст, ознаки та види процесуального представництва тощо.

Метою написання тез є розкриття поняття представництва у виконавчому провадженні, визначення його змісту, ознак та видів процесуального представництва на основі аналізу норм чинного законодавства.

Дослідженню питань визначення поняття процесуального представництва при виконанні судових рішень приділяли увагу такі науковці-правники: А.А. Єрошенко, Я.П. Зейкан, С.Я. Фурса, С.В. Шербак та інші.

Процесуальне представництво у виконавчому процесі – це правовідносини, з огляду на які одна особа сприяє реалізації прав, свобод та інтересів іншої особи при примусовому виконанні рішень судів та інших юрисдикційних органів та здійснює від її імені та в її інтересах процесуальні дії в межах наданих повноважень.

Аналіз змісту процесуального представництва дає можливість окреслити такі ознаки процесуального представництва у виконавчому процесі:

1) метою процесуального представництва у виконавчому процесі є сприяння реалізації права стягувача на примусове виконання виконавчого документа або здійснення від імені боржника його процесуальних повноважень;

2) особиста участь фізичної особи у виконавчому процесі не позбавляє її права мати представника, тобто представник у виконавчому процесі може як повністю замінити собою сторону виконавчого провадження, так і брати участь разом з нею;

3) представники сторін мають функціональну (процесуальну) заінтересованість у результатах виконання, тобто вони заінтересовані у здійсненні захисту прав та інтересів стягувача або боржника;

4) представник може діяти лише в межах наданих йому повноважень, оформлених належним чином;

5) правові наслідки процесуальних дій представника поширюються на особу, яку він представляє.

Сторони можуть реалізовувати свої права і обов'язки у виконавчому процесі самостійно або через представників. Разом з тим положення ч. 1 ст. 16 Закону України «Про виконавче провадження» містить обмеження можливостей використання представництва фізичної особи у виконавчому провадженні, якщо за виконавчим документом боржник зобов'язаний вчинити певні дії особисто (наприклад, принести вибачення стягувачеві). У таких випадках боржник – фізична особа зобов'язаний особисто вчинити виконавчі дії з метою реалізації вимог виконавчого документа.

Представник має самостійний процесуальний статус, згідно з яким наділяється комплексом процесуальних прав та обов'язків.

Участь юридичних осіб у виконавчому провадженні здійснюється їх керівниками чи органами, посадовими особами, які діють у межах повноважень, наданих їм законом або через представників юридичної особи (ч. 3 ст. 16 Закону України «Про вико-

навче провадження»). Виходячи з цього, необхідно відокремлювати участь у виконавчому процесі самої юридичної особи від участі представників юридичної особи. При цьому участь у виконавчому провадженні керівника, посадової особи або органів управління юридичної особи означатиме участь у виконавчому процесі самої юридичної особи, адже за правилами ст. 92 ЦК України юридична особа набуває цивільних прав та обов'язків та здійснює їх через свої органи. З огляду на те, що юридична особа та орган юридичної особи представляють собою єдиний суб'єкт права, органи управління юридичної особи не є її процесуальними представниками у виконавчому процесі.

Процесуальні дії керівників або посадових осіб юридичної особи необхідно розцінювати у виконавчому провадженні як дії самої юридичної особи, а не її представника, що дозволяє їм діяти в процесі без спеціального оформлення повноважень на підставі документів, що посвідчують їх службове становище (службове посвідчення, наказ про призначення на посаду тощо). Представити юридичних осіб у виконавчому процесі можуть юрисконсульти, інші працівники юридичних осіб, а у разі необхідності надання юридичній особі кваліфікованої юридичної допомоги – адвокати або інші фахівці в галузі права.

Державу представляють відповідні органи державної влади в межах їх компетенції через свого представника. Відповідно до ст. 170 ЦК України держава набуває і здійснює цивільні права та обов'язки через органи державної влади у межах їхньої компетенції, встановленої законом. Органи державної влади, як правило, мають статус юридичної особи, тому питання щодо представництва держави у виконавчому процесі має вирішуватися за загальними правилами представництва юридичних осіб, враховуючи здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності відповідного органу.

За загальним правилом, представником у виконавчому процесі може бути адвокат або будь-яка інша особа, яка досягла повноліття, має процесуальну дієздатність, належно посвідчені повноваження на здійснення представництва у виконавчому процесі.

Одна й та сама особа не може бути одночасно представником іншої сторони (стягувача та боржника).

Ст. 17 Закону України про виконавче провадження визначає осіб, які не можуть бути представниками у виконавчому провадженні:

1) особи, які не мають повної цивільної дієздатності;

2) судді, слідчі, прокурори, працівники підрозділів, які провадять оперативно-розшукову діяльність, експерти, спеціалісти, перекладачі, суб'єкти оціночної діяльності – суб'єкти господарювання, які діють як учасники цього виконавчого провадження, виконавці та помічники приватних виконавців, крім випадків, коли вони діють як законні представники або уповноважені особи відповідного органу, що є стороною виконавчого провадження;

3) інші особи, які відповідно до закону не можуть здійснювати представництво.

Залежно від підстав виникнення у виконавчому процесі необхідно розрізняти законне та добровільне (договірне) представництво.

Законне представництво виникає на підставі закону, адміністративного чи судового акта на підставі таких фактів, як походження дітей від батьків, усиновлення, встановлення опіки або піклування тощо. Законні представники захищають права та інтереси у виконавчому процесі таких осіб:

- малолітніх осіб віком до чотирнадцяти років, а також неповнолітніх осіб віком від чотирнадцяти до вісімнадцяти років – їхні батьки, усиновлювачі, опікуни, піклувальники чи інші особи, визначені законом (патронажні вихователі, орган опіки та піклування);
- фізичних осіб, визнаних судом недієздатними або обмежено дієздатними – їх опікуни або піклувальники;
- фізичних осіб, визнаних судом безвісно відсутніми – опікун (управитель) їх майна;
- спадкоємців особи, яка померла або оголошена померлою, якщо спадщина ще ніким не прийнята – виконавець за-

повіту або інша особа, яка вживає заходів щодо охорони спадкового майна.

Добровільне (договірне) представництво виникає на підставі волевиявлення представника та особи, яку він представляє за договором доручення, договором про надання правової допомоги (адвокат, будь-який громадянин), трудового договору (юрисконсульт або будь-який працівник юридичної особи). Найбільш поширеним видом добровільного представництва є представництво, що здійснюється адвокатами та іншими фахівцями в галузі права.

Можна виділити дві форми участі адвоката у виконавчому процесі: як продовження процесуального представництва у цивільному (адміністративному, господарському) процесі, де адвокат здійснював представництво інтересів позивача або відповідача (третьої особи); як безпосередня участь адвоката лише в процесі вчинення виконавчих дій у державній виконавчій службі.

Повноваження представників за своїм змістом ділять на загальні та спеціальні.

Загальні повноваження – це такі юридичні дії, які представник може вчиняти незалежно від того, чи зазначені вони у довіреності. Представникисторін виконавчого процесу право мають право ознайомлюватися з матеріалами виконавчого провадження, робити з них виписки, знімати копії, заявляти відводи, подавати додаткові матеріали, заявляти клопотання, брати участь у провадженні виконавчих дій, давати усні та письмові пояснення, висловлювати свої доводи та міркування з усіх питань, що виникають у ході виконавчого провадження та інші повноваження.

Спеціальні повноваження – повноваження, які представник здійснювати лише при обумовленні їх у довіреності. До числа спеціальних повноважень можна віднести: право на пред'явлення виконавчого документа до виконання, подання заяви про повернення без виконання виконавчого документа, оскарження дій державного виконавця та інших посадових осіб органів ДВС, отримання присудженого майна чи стягнутих сум. Необхідно також віднести до спеціальних повноважень представника право на укладення миро-

вої угоди у виконавчому процесі, що є одним із розпорядчих прав та безпосередньо впливає на завершення виконавчого процесу.

Повноваження представників відповідно до законодавства підтверджуються ордером, дорученням органу чи установи, що уповноважені законом на надання безоплатної правової допомоги, або договором про надання правової допомоги, а повноваження представника юридичної особи у виконавчому провадженні можуть бути підтверджені довіреністю, виданою і оформленою відповідно до закону. Проте відсутні положення щодо документів, що посвідчують повноваження законних представників.

Підводячи підсумки, слід констатувати, що представництво у виконавчому провадженні можна розглядати як самостійний інститут виконавчого процесу, що має власну мету, суб'єктивний склад. Також представництво характеризується окремим видом правовідносин, що виникають між представником та особою, представництво інтересів якої здійснюється, а також спеціальними підставами виникнення цих правовідносин. Сучасні тенденції визначення поняття цивільно-процесуального представництва виділяють його через правовідношення, га підставі якого одна особа здійснює в межах наданих йому повноважень процесуальні дії від імені та в інтересах іншої особи або через процесуальну діяльність представника, як сукупність процесуальних дій вчинених від імені іншої особи, або як спосіб захисту інтересів інших осіб, шляхом надання правової допомоги.

Список використаної літератури:

1. Цивільний кодекс України: від 16 січня 2003 року № 435-IV//Відомості Верховної Ради України (ВВР)-2003- № № 40-44, ст. 356
2. Про виконавче провадження: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1404-VIII // Відомості Верховної Ради України.- 2016.- № 30
3. Офіційний сайт Міністерства юстиції (Електронний ресурс). – Режим доступу: <https://minjust.gov.ua/ddvs>
4. Цивільний процес України: Академічний курс: підручник / за ред. С. Я. Фурси. – К.: Вид. С. Я. Фурса: КНТ, 2009.– 848 с.
5. Щербак С. В. Представництво у виконавчому процесі / С. В. Щербак // Правовий вісник Української академії банківської справи. – 2013. – No 1(8). – С. 44-49.